

درآمدی بر حوزه ها و دپارتمان های ایران شناسی در اروپا، آمریکای شمالی و ژاپن

تألیف

دکتر مریم شاد محمدی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی چالوس

دکتر عباس زاهد

عضو هیات علمی دانشگاه گیلان

فهرستہ رحمان نژاد

انتشارات دانشگاه گیلان

۱۳۹۶

شابک: ۴ - ۱۶۴ - ۱۵۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

دانشگاه گیلان

۱۳۵۳-۱۹۷۴

سرشناسه	: پناهی، عباس، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر حوزه ها و دیپارتمانهای ایران شناسی در اروپا، آمریکای شمالی و ژاپن / مؤلفان عباس پناهی، مریم شادمحمدی، فرشته رحمانی نژاد؛ ویراستار علمی نصرالله پورمحمدی املشی، ویراستار ادبی علی صفایی سنگری
مشخصات نشر	: رشت: دانشگاه گیلان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۵۳۴ ص:.
شابک	: ۴-۱۶۴-۱۵۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
پادداشت	: کتابنامه
پادداشت	: نمایه
موضوع	: ایران شناسی
موضوع	: Iran--Study and teaching
موضوع	: ایران شناسی -- اروپا
موضوع	: Iran -- Study and teaching -- Europe
موضوع	: ایران شناسی -- آمریکای شمالی
موضوع	: Iranology -- North America
موضوع	: ایران شناسی -- ژاپن
موضوع	: Iran -- Study and teaching -- Japan
موضوع	: ایران شناسی -- انجمن ها
موضوع	: Iran - - Study and teaching - - Societies, etc.
شماره افزوده	: شادمحمدی، مریم، ۱۳۵۹
شماره افزوده	: رحمانی نژاد، فرشته، ۱۳۶۹
شماره افزوده	: پورمحمدی املشی، نصرالله، ۱۳۶۶ - ویراستار
شماره افزوده	: دانشگاه گیلان، ۱۳۹۶
رده ی کنگره	: DSR ۶۴/۹۰۴
رده ی دیس	: ۹۱۵/۵۰۳
شماره کتابخانه ملی	: ۴۹۱۴۹۷۶

اداره - انتشارات دانشگاه گیلان

درآمدی بر حوزه ها و دیپارتمان های ایران شناسی در اروپا، آمریکای شمالی و ژاپن
 دکتر عباس پناهی، دکتر مریم شادمحمدی، فرشته رحمانی نژاد
 دکتر نصرالله پورمحمدی املشی
 دکتر علی صفایی سنگری
 اول، ۱۳۹۶
 انتشارات دانشگاه گیلان
 ۱۰۰ جلد
 ۳۸۰۰۰ ریال

* هر گونه چاپ و تکثیر فقط در اختیار انتشارات دانشگاه گیلان است.*

نام کتاب
 مؤلفان
 ویراستار علمی
 ویراستار ادبی
 نوبت چاپ
 ناشر
 شمارگان
 قیمت

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: شرق‌شناسی و ایران‌شناسی	۵
۱- خاورشناس، خاورشناسی.....	۵
۲- تاریخ شرق‌شناسی.....	۶
۳- ایران‌شناسی.....	۸
۴- کنفرانس‌های ایران‌شناسی و تأثیر آن بر روند ایران‌شناسی.....	۹
فصل دوم: پیش‌خانۀ شرق‌شناسی و ایران‌شناسی در اروپای کهن	۱۳
مطالعات ایران‌شناسی در بریتانیا.....	۱۳
روابط ایران و انگلستان از دوره صفویه تا سده بیستم میلادی.....	۱۴
پیشینه مطالعات ایران‌شناسی در انگلستان.....	۱۷
حوزه‌های ایران‌شناسی در بریتانیا.....	۲۳
دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن.....	۲۳
دانشگاه آکسفورد.....	۲۵
دانشگاه کمبریج.....	۲۸
مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه کمبریج.....	۲۸
دانشکده مطالعات آسیایی و خاورمیانه.....	۲۹
کالج پمبروک کمبریج.....	۳۰
مرکز شاهنامه‌پژوهی کالج پمبروک.....	۳۰
بنیاد موقوفات گیب.....	۳۱
مؤسسه ایران‌شناسی بریتانیا.....	۳۱
ایران‌شناسان برجسته انگلیسی.....	۳۳
مطالعات ایران‌شناسی در فرانسه.....	۶۱
روابط سیاسی و فرهنگی ایران و فرانسه.....	۶۱
ایران‌شناسی در فرانسه.....	۶۶

۷۰	حوزه‌های مطالعات ایران‌شناسی در فرانسه
۷۰	مؤسسه مطالعات ایرانی دانشگاه پاریس سه (سوربن)
۷۴	مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی (اینالکو)
۷۶	انجمن ایران‌شناسی فرانسه در ایران
۷۸	ایران‌شناسان برجسته فرانسوی
۱۰۶	مطالعات ایران‌شناسی در آلمان
۱۰۷	روابط تاریخی ایران و آلمان
۱۱۱	مطالعات نوین ایران‌شناسی در آلمان
۱۱۳	موضوعات و مسائل ایران‌شناسی در مراکز پژوهشی آلمان
۱۱۳	مطالعات کلاسیک و نوین ایران‌شناسی در آلمان
۱۱۶	جایگاه پژوهش‌های ایران‌شناسی در آلمان
۱۱۶	مراکز ایران‌شناسی در آلمان
۱۱۷	مرکز ایران‌شناسی دانشگاه فیلدس ماربورگ
۱۱۸	دانشگاه آزاد برلین
۱۲۰	دانشگاه هامبورگ
۱۲۱	دانشگاه هایدلبرگ
۱۲۲	دانشگاه مونیخ
۱۲۳	دانشگاه بامبرگ
۱۲۴	دانشگاه گوتینگن
۱۲۶	دانشگاه فرایبورگ
۱۲۶	دانشگاه بن
۱۲۷	ایران‌شناسان برجسته آلمانی
۱۴۱	مطالعات ایران‌شناسی در دانمارک
۱۴۶	مطالعات ایران‌شناسی در ایتالیا
۱۴۶	پیشینه تاریخی روابط ایران و ایتالیا
۱۴۹	شکل‌گیری دپارتمان‌های ایران‌شناسی در ایتالیا
۱۴۹	ایران‌شناسی در دانشگاه‌های ایتالیا
۱۵۱	مؤسسه مطالعات شرقی ناپل

۱۵۲	دکترای مطالعات ایرانی در مؤسسه دانشگاهی شرق‌شناسی ناپل
۱۵۲	کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی دانشگاه رم
۱۵۵	ایران‌شناسان ایتالیایی
۱۵۹	فصل سوم: جایگاه ایران‌شناسی در سایر کشورهای اروپای غربی
۱۵۹	مطالعات ایران‌شناسی در هلند
۱۵۹	روابط تاریخی ایران و هلند
۱۶۱	جایگاه مطالعات ایرانی در هلند
۱۶۴	حوزه مطالعات خاورمیانه و ایران دانشگاه لایدن
۱۶۶	دایرة المعارف اسلام
۱۶۷	ایران‌شناسان برجسته هلندی
۱۷۳	مطالعات ایران‌شناسی در بلژیک
۱۷۳	روابط سیاسی و فرهنگی ایران و بلژیک
۱۷۶	جایگاه ایران‌شناسی در بلژیک
۱۷۸	ایران‌شناسان برجسته بلژیکی
۱۸۳	مطالعات ایران‌شناسی در نروژ
۱۸۳	مناسبات ایران و نروژ
۱۸۵	پژوهش‌های ایران‌شناسی در نروژ
۱۸۹	مطالعات ایران‌شناسی در اتریش
۱۸۹	روابط ایران و اتریش
۱۹۰	پژوهش‌های ایران‌شناسی در اتریش (قرن نوزدهم م.)
۱۹۴	رویکرد اتریش به ایران‌شناسی در سده بیستم م.
۱۹۵	منابع فارسی کتابخانه ملی اتریش
۱۹۶	مراکز ایران‌شناسی و آموزش زبان فارسی در اتریش
۱۹۶	دانشگاه وین
۱۹۷	مؤسسه شرق‌شناسی دانشگاه وین
۱۹۸	مؤسسه مطالعات زبان‌شناسی عمومی و زبان‌شناسی هند و ژرمنی دانشگاه وین
۱۹۸	مؤسسه هندشناسی و مطالعات ایران باستان
۱۹۹	مؤسسه سکه‌شناسی

۲۰۰	انستیتوی ایران‌شناسی فرهنگستان علوم اتریش
۲۰۲	دانشگاه گراتس
۲۰۲	مؤسسه واژه‌شناسی هند و ایرانی دانشکده کارل فرانسیس دانشگاه گراتس
۲۰۳	مؤسسه شرق‌شناسی دانشگاه اینسبروک
۲۰۴	مراکز آموزش زبان فارسی در اتریش
۲۰۴	مؤسسه شرق‌شناسی وین
۲۰۵	مؤسسه زبان فارسی انگل هارت
۲۰۵	مدرسه پروین اعتصامی
۲۰۵	مدرسه - جمهوری اسلامی ایران (فارابی) در وین
۲۰۵	ایران‌شناسان برجسته اتریشی
۲۱۷	مطالعات ایران‌شناسی در سوئد
۲۱۸	روابط ایران و سوئد
۲۱۹	ایران‌شناسی در دانشگاه ایسلاوند
۲۲۱	ایران‌شناسان برجسته سوئی
۲۳۰	مطالعات ایران‌شناسی در اسپانیا
۲۳۰	روابط ایران و اسپانیا
۲۳۳	روابط فرهنگی ایران و اسپانیا
۲۳۴	آموزش زبان فارسی در مراکز علمی اسپانیا
۲۳۶	ایران‌شناسان اسپانیا
۲۳۹	فصل چهارم: حوزه‌های ایران‌شناسی در اروپای شرقی و ترکیه
۲۳۹	مطالعات ایران‌شناسی در لهستان
۲۳۹	روابط ایران و لهستان
۲۴۲	حوزه‌های ایران‌شناسی در لهستان
۲۴۷	ایران‌شناسان برجسته لهستانی
۲۵۰	مطالعات ایران‌شناسی در کشورهای چک و اسلواکی
۲۵۴	مطالعات ایران‌شناسی در بلغارستان
۲۵۹	مطالعات ایران‌شناسی در رومانی
۲۵۹	روابط ایران و رومانی و مطالعات ایرانی

۲۶۳	وضعیت کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه بخارست.....
۲۶۴	مطالعات ایران‌شناسی در مجارستان.....
۲۶۴	روابط ایران و مجارستان.....
۲۶۶	شرق‌شناسی و ایران‌شناسی در مجارستان.....
۲۶۷	زبان فارسی و ایران‌شناسی در دانشگاه اتوش لورند.....
۲۶۹	مطالعات و پژوهش‌های ایران‌شناسی در ترکیه.....
۲۷۰	روابط ایران با عثمانی و ترکیه.....
۲۷۲	روابط فرهنگی ایران و ترکیه.....
۲۷۳	تاریخچه زبان فارسی در ترکیه.....
۲۷۴	دپارتمان‌های ایران‌شناسی در دانشگاه‌های ترکیه.....
۲۷۴	کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه استانبول.....
۲۷۵	کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آنکارا.....
۲۷۷	مرکز مطالعات ایرانی در آنکارا (ادام).....
۲۷۸	کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشکده علوم و ادبیات دانشگاه آتاتورک در ارزروم.....
۲۷۸	کرسی زبان و ادبیات دانشگاه سلجوقیه.....
۲۷۹	کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات قریک قلعه.....
۲۸۰	ایران‌شناسان برجسته ترکیه.....
۲۸۶	فصل پنجم: نقش روسیه و کشورهای حوزه عقاق در ایران‌شناسی.....
۲۸۶	پژوهش‌های ایران‌شناسی در روسیه.....
۲۸۶	روابط ایران و روسیه از دوره صفویه تا فروپاشی کمونیسم.....
۲۸۸	روابط ایران و روسیه در دوران تزارها.....
۲۹۰	روابط ایران و روسیه پس از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه تا سقوط شوروی.....
۲۹۲	ایران‌شناسی پیش از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ (دوره تزاری).....
۲۹۵	ایران‌شناسی پس از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ (دوره اتحاد شوروی).....
۲۹۷	وضعیت ایران‌شناسی روسیه پس از فروپاشی شوروی.....
۲۹۸	مراکز مهم مطالعات ایران‌شناسی در روسیه.....
۲۹۹	۱- سن‌پترزبورگ.....
۲۹۹	کرسی زبان‌شناسی و ادبیات ایران دانشکده خاورشناسی دانشگاه سن‌پترزبورگ.....

- شعبه انستیتوی خاورشناسی آکادمی علوم روسیه در سن پترزبورگ..... ۳۰۰
- شعبه انستیتوی زبان‌شناسی در شهر سن پترزبورگ وابسته به آکادمی علوم روسیه
- ۳۰۱.....
- موزه آرمیتاژ..... ۳۰۲
- ۲- مسکو..... ۳۰۳
- انستیتوی کشورهای آسیا و آفریقا..... ۳۰۳
- کرسی ایران‌شناسی زبان‌های شرقی..... ۳۰۴
- دانشگاه دولتی علوم انسانی روسیه..... ۳۰۵
- کرسی زبان‌های شرقی دانشکده زبان‌شناسی..... ۳۰۵
- آکادمی پلیماتیک وابسته به وزارت امور خارجه فدراسیون روسیه..... ۳۰۶
- انستیتوی دولت و روابط بین‌المللی مسکو..... ۳۰۶
- انستیتو (دانشگاه) نظامی زبان‌های خارجی..... ۳۰۷
- دفتر ایران‌شناسی شعبه تازه و نزدیک..... ۳۰۷
- شعبه ایران‌شناسی انستیتوی زبان‌شناسی آکادمی علوم فدراسیون روسیه..... ۳۰۸
- بنیاد بین‌المللی ایران‌شناسی مسکو..... ۳۰۸
- ایرانیستیکا..... ۳۰۹
- مراکز تخصصی آموزش زبان فارسی..... ۳۱۰
- ایران‌شناسان برجسته روسیه..... ۳۱۱
- مطالعات ایران‌شناسی در جمهوری ارمنستان..... ۳۲۹
- روابط تاریخی ایران و ارمنستان..... ۳۲۹
- مراکز ایران‌شناسی در ارمنستان..... ۳۳۱
- دانشگاه دولتی ایروان (پروان)..... ۳۳۱
- آکادمی ملی علوم ارمنستان..... ۳۳۲
- مرکز ایران‌شناسی قفقاز..... ۳۳۳
- ایران‌شناسان ارمنی..... ۳۳۶
- مطالعات ایران‌شناسی در گرجستان..... ۳۳۹
- گرجستان و روابط تاریخی آن با ایران..... ۳۳۹
- پژوهش‌های ایران‌شناسی در گرجستان..... ۳۴۱

۳۴۲	تأسیس مراکز ایران‌شناسی در گرجستان
۳۴۴	دانشگاه دولتی تفلیس
۳۴۶	دانشگاه دولتی ایلینا
۳۴۶	دانشگاه کوتایسی گرجستان
۳۴۷	دانشگاه گرجستان
۳۴۷	دانشگاه بین‌المللی قفقاز
۳۴۸	انستیتوی نسخ خطی آکادمی علوم گرجستان
۳۴۹	انجمن ایران‌شناسان جوان گرجستان
۳۴۹	اتاق ایران - دانشگاه گرجستان
۳۴۹	مرکز آموزش زبان فارسی در شهر باتومی گرجستان
۳۵۰	ایران‌شناسان برجسته گرجی
۳۵۲	مطالعات ایران‌شناسی در آذربایجان
۳۵۲	روابط تاریخی و فرهنگی آذربایجان و ایران
۳۵۵	زبان فارسی و ایران‌شناسی در آذربایجان
۳۵۶	دانشگاه دولتی باکو (کرسی زبان و ادبیات فارسی)
۳۵۷	دانشکده شرق‌شناسی دانشگاه دولتی آذربایجان
۳۵۷	آکادمی ملی علوم جمهوری آذربایجان (شعبه ایران‌شناسی)
۳۵۸	وضعیت ایران‌شناسی در سایر مراکز علمی و دانشگاهی
۳۵۹	پژوهش‌های ایران‌شناسی در داغستان
۳۶۶	فصل ششم: حوزه‌ها و مراکز ایران‌شناسی در آمریکای شمالی و ژاپن
۳۶۶	مطالعات ایران‌شناسی در ایالات متحده آمریکا
۳۶۶	روابط تاریخی ایران و آمریکا
۳۷۰	مطالعات ایران‌شناسی در آمریکا
۳۷۳	دانشگاه‌ها و مراکز مهم ایران‌شناسی ایالات متحده آمریکا
۳۷۳	مرکز مطالعات ایرانی دانشگاه کلمبیا
۳۷۴	مرکز ایران‌شناسی دانشگاه هاروارد
۳۷۵	پروژه تاریخ شفاهی ایران در مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد
۳۷۶	مطالعات ایرانی در دانشگاه مرلند

۳۷۷		انستیتوی مطالعات ایرانی روشن وابسته به دانشگاه مریلند
۳۷۸		برنامه مطالعات ایرانی در مرکز مک میلان دانشگاه ییل
۳۸۰		مرکز مطالعات ایرانی دانشگاه کالیفرنیا
۳۸۲		مرکز مطالعات خاور نزدیک دانشگاه برکلی
۳۸۳		مطالعات ایرانی در مؤسسه شرق‌شناسی دانشگاه شیکاگو
۳۸۴		دانشگاه پرینستون
۳۸۵		مرکز شرمین و بیژن مصور رحمانی برای مطالعات ایران و خلیج فارس
۳۸۶		مرکز مطالعات ایران‌شناسی نیویورک
۳۸۸		برنامه مطالعات ایرانی (ایران‌شناسی) در دانشگاه ویرجینیا
۳۸۹		مرکز ایران‌شناسی «یورداوود» در دانشگاه UCLA
۳۹۱		مراکز مطالعات ایرانی در دانشگاهی در آمریکا
۳۹۱		انستیتوی آسیا
۳۹۱		انجمن بین‌المللی مطالعات ایران (ISIS)
۳۹۱		مدرسه آمریکایی تحقیقات خاور میانه
۳۹۲		انستیتوی آمریکایی مطالعات ایران
۳۹۲		مرکز تحقیق و تحلیل ایران
۳۹۲		بنیاد مطالعات ایران
۳۹۳		مرکز مطالعات فرهنگ و زبان فارسی ساموئل جرد
۳۹۴		نشریات ایرانی در آمریکا
۳۹۴		نشریه مطالعات ایرانی
۳۹۴		نشریه ایران‌شناسی
۳۹۵		معرفی ایران‌شناسان برجسته آمریکایی
۴۲۰		مطالعات ایران‌شناسی در کانادا
۴۲۵		ایران‌شناسی در تورنتو
۴۲۷		استادان دپارتمان ایران‌شناسی دانشگاه تورنتو
۴۳۲		درس‌ها و مسائل مورد بررسی مرکز ایران‌شناسی دانشگاه تورنتو
۴۳۴		طرح دانشگاه تورنتو در زمینه ایران‌شناسی
۴۳۶		دانشگاه کونکوردیا

۴۳۸	 پژوهش‌های ایران‌شناسی در ژاپن
۴۳۸	 نگاهی به خیزش ژاپن در اواخر قرن نوزدهم
۴۴۰	 روابط فکری و فرهنگی ژاپنی‌ها با ایران در عصر قاجار
۴۴۲	 مطالعات ایران‌شناسی در ژاپن
۴۴۴	 ژاپنی‌ها و ایران‌شناسی
۴۴۵	 مراکز ایران‌شناسی در ژاپن
۴۴۵	 دانشگاه مطالعات خارجی توکیو
۴۴۶	 دانشگاه مطالعات خارجی اوساکا
۴۴۸	 ایران‌شناسان ژاپنی در سده بیستم
	مسائل و موضوعات مورد بررسی ایران‌شناسان ژاپنی با تکیه بر کتاب جستارهای
۴۵۶	 ژاپنی در قلم و ایران‌شناسی
۴۶۲	 منابع
۴۸۴	 نمایه

شرق‌شناسی^۱ تحولی علمی است که از سده‌های هفدهم و هجدهم میلادی در نتیجه رخدادهای علمی، فنی و تکنیکی در دنیای غرب و با توجه به اهمیتی که دنیای شرق جهت تأمین منافع‌شان داشت، به صورت علمی نوین در دیپارتمان‌های دانشگاه‌های بزرگ مورد توجه قرار گرفت. با این حال باید ریشه‌های شرق‌شناسی را در سده‌های دورتر جست و جو نمود. پس از پایان جنگ‌های صلیبی و آشنایی اروپاییان با منابع اقتصادی، فرهنگی و ساختار سیاسی دنیای شرق به ویژه مناطق شرفی، ایترا، آنان در مرحله نخست به عزم تجارت، به سوی شرق رهسپار گردیدند و در نتیجه تجربیات فراوانی که به دست آوردند موجب تشویق اروپاییان به سیاحت در شرق شدند.

وقوع انقلاب صنعتی و انقلاب نابیر فرانسه موجب شتاب شرق‌شناسی در اروپا شد. برخی نیز ورود ناپلئون به مصر در سال ۱۷۹۹ م. و رمزگشایی کتیبه‌های باستانی توسط شامپلیون را شروع دور جدیدی در رویکرد به شرق می‌دانند. به هر حال با آغاز سده نوزدهم م. دوره اوج شرق‌شناسی در اروپا است؛ زیرا دولت‌های اروپایی به دلیل رشد سرمایه‌داری و گسترش نظام مستعمراتی، رقابت گسترده‌ای با یکدیگر آغاز نمودند که یکی از ابزارهای لازم جهت تحقق برنامه استعماری، تقویت پایه‌های شرق‌شناسی در این کشورها بود.

به هر روی تلاش‌های شرق‌شناسان در سده نوزدهم بیشتر با تکیه بر مباحث اسلام‌شناسی از یک سو و مطالعات باستان‌شناسی قرار داشت. اما در سده بیستم پس از تلاش‌های گسترده در زمینه شرق‌شناسی، حوزه‌های مختلف نظیر ایران‌شناسی و سایر حوزه‌های مطالعاتی زیر مجموعه آن شکل گرفت.

در حوزه مطالعات ایران‌شناسی نیز باز هم کشورهای انگلستان، فرانسه و آلمان پیشتاز بودند. بی‌تردید مهم‌ترین عامل توجه این کشورها به پژوهش در این زمینه، تحت تأثیر متغیرهای گوناگونی است که این عوامل ریشه در تحولات سده بیستم میلادی داشت؛ عواملی نظیر رقابت دولت‌های بزرگ در خاورمیانه بر سر مسأله نفت

و انرژی و مسائل ژئوپلیتیک، موجب اهمیت ایران در سیاست خارجی‌شان گشت که به همراه گزارش‌های فراوان سیاحان اروپایی از ایران سده هفدهم میلادی ارائه شده بود. ایران‌شناسی و خاورشناسی در انگلستان و فرانسه عصر استعمار را به جهت این‌که کشورهای یاد شده منافع فراوانی در شرق داشتند، باید با توسعه استعماری و منافع آنان در این زمینه تحلیل نمود، در حالی‌که خاورشناسی در آلمان با رویکرد علمی و دانشگاهی همراه بوده است؛ زیرا آلمانی‌ها در ایران و شرق دارای منافع سیاسی و اقتصادی نبودند. هم‌چنین آمریکا نیز شرق‌شناسی را به عنوان یکی از شاخه‌های سیاست ملی از سده نوزدهم برای توسعه منافع ملی خود دنبال نمود. این سیاست کم و بیش در آمریکا در رویکرد به شرق‌شناسی و ایران‌شناسی تداوم دارد. با این وجود شرق‌شناسی و ایران‌شناسی از نیمه دوم سده بیستم و بیست و یکم از شکل استعماری کم و بیش خارج گشت و وارد دوران نوینی شد. به ویژه این مسأله درباره فعالیت‌های ایران‌شناسی در چند دهه اخیر چشم‌گیر است. فعالیت ایرانیان مهاجر در اروپا جذابیت زیادی برای پژوهشگران اروپایی فراهم آورد و این موضوع موجب تربیت نسل بزرگی از ایران‌شناسان در نیمه دوم سده بیستم میلادی در اروپا شد. این ایران‌شناسان در حوزه‌های مختلف مسائل عمده ایران‌شناسی پژوهش‌های ارزنده‌ای انجام دادند و افزون بر آن نسلی از ایران‌شناسان ایرانی را تربیت نمودند که حاصل تلاش‌های آنان پژوهش‌های ارزنده‌ای است که در نیمه دوم سده بیستم از سوی آنان در حوزه‌های مختلف نسخه‌شناسی، باستان‌شناسی، معماری، تاریخ، ادبیات، مذهب و فرق اسلامی، عرفان و تصوف و سایر شاخه‌های فرهنگ و تمدن ایرانی به یادگار مانده است.

با آن‌که پدیده شرق‌شناسی و ایران‌شناسی همواره با مسائل سیاسی همراه بوده است، اما با این وجود، ایران‌شناسان نقشی مهم در بازشناسی هویت ایرانی و کمک به تفهیم و توسعه مبانی ناسیونالیسم ایرانی داشتند. آنان توانستند کم و بیش نقش مهمی در بازشناسی هویت فرهنگی ایفا نمایند. هرچند نقدهایی بر پژوهش‌های ایران‌شناسان یاد شده وارد است، اما این شیوه‌ها و روش‌ها از سوی پژوهشگران ایرانی به عنوان الگویی برای پژوهش در این حوزه‌ها تداوم یافت. مهم‌ترین تأثیرگذاری ایران‌شناسان بزرگ بر پژوهشگران ایرانی، مسأله روش‌شناسی و یا همان

«متدولوژی»^۱ بود. این مسأله تأثیر زیادی در علمی شدن پژوهش‌های علوم انسانی و ایران‌شناسی در ایران داشت. در زمینه متدولوژی و شیوه‌های پژوهش هنوز پژوهشگران غربی به جهت پر رونق بودن دانش فلسفه و مباحث حوزه نقد و روش‌شناسی، نوآوری‌های ارزشمندی دارند.

در پژوهش حاضر نویسندگان با هدف بررسی مراکز و مسائل مربوط به ایران‌شناسی در کشورهای اروپا، آمریکای شمالی و ژاپن، دپارتمان‌های ایران‌شناسی این کشورها را مورد پژوهش قرار می‌دهند. مبنای بررسی نیز نخست کشورهای پیشتاز و حوزه شرق‌شناسی و ایران‌شناسی نظیر انگلستان، فرانسه و آلمان قرار داده شد است و سپس سایر کشورها مورد بررسی قرار گرفته است؛ زیرا از دوره رنسانس این کشورها فرستادن سیاحان و مأموران خود، زمینه آشنایی دنیای غرب را با شرق نزدیک و ایران فراهم آوردند و سرانجام در سده نوزدهم میلادی با کشفیاتی که در حوزه تکنولوژی، کشف رمزهای خطوط و زبان‌های باستانی انجام گرفت، زمینه رشد و گسترش شرق‌شناسی را فراهم آوردند. حاصل تلاش‌های ایران‌شناسان در حوزه‌ها و مسائل «نونا» و «نونا» ایران‌شناسی، نقش مؤثری در بازشناسی هویت ایرانی داشت و سبب رونق پژوهش در حوزه‌های فرهنگ و تمدن ایران از سوی پژوهشگران گردید.

نوشتار پیش رو «درآمدی بر حوزه‌ها و دپارتمان‌های ایران‌شناسی در اروپا، آمریکا و ژاپن» نامیده شد؛ زیرا به جهت وسعت پژوهش‌هایی که ایران‌شناسان در زمینه ایران‌شناسی انجام داده‌اند، برای توضیح و تحلیل پژوهش‌های آنان نیاز به مجموعه چند جلدی و دایرةالمعارفی در این زمینه است. نویسندگان با پژوهش و تحلیلی گذرا در نظر دارند تحولاتی را که در این زمینه انجام گرفته است به اجمال مورد بررسی قرار دهند. در پایان لازم است از دوستانم که مطالبی درباره حوزه‌های استراسبورگ و تورنتو در اختیارم نهادند، سپاسگزاری کنم. دوست گرامی دکتر محمدنادر نصیری‌مقدم، رییس دپارتمان ایران‌شناسی دانشگاه استراسبورگ و دکتر علی رفیعی، استاد مدعو دانشگاه استراسبورگ که در معرفی این دانشگاه مطالبی مفصل از پژوهش‌های ایران‌شناسی در استراسبورگ در اختیارم نهادند. هم‌چنین

دکتر محمد توکلی طرقي، استاد دپارتمان ايران شناسي دانشگاه تورنتو که مطالبی ارزشمند درباره دپارتمان ايران شناسي تورنتو برایم ارسال نمودند، از هر دو این عزیزان کمال امتنان را دارم. پژوهش حاضر با تلاش‌ها و کوشش‌های بی‌دریغ همکاران گرانقدرم، خانم دکتر مریم شادمحمدی و خانم فرشته رحمانی‌نژاد انجام پذیرفته است.

دکتر عباس پناهی

زمستان ۱۳۹۶ / ۲۰۱۸

www.ketab.ir